

←
Een zorgvrijwilliger in
het Maximiliaanpark.
© Reporters / Mashid Mohadjerin (2015)

**TERWIJL IN VLAANDEREN
WORDT INGEZET OP DE
VERMAATSCHAPPELIJING
VAN DE ZORG, KAN MEN ZICH
AFVRAGEN OF DIT MODEL WEL
TOEPASBAAR IS VOOR EEN
GROOTSTAD ALS BRUSSEL.**

BEN DIRICKX [TEAM BOUWMEESTER MAÎTRE-ARCHITECTE]

Zorg is een gelaagd aspect van onze welvaartssamenleving, dat op verschillende niveaus verbonden is met de ruimtelijke ordening. Zorg is bovendien een sector die de socio-economische context van onze maatschappij reflecteert. Door de grootstedelijke conditie van Brussel is die context er anders dan op het platteland of in kleinere steden. Naast de gebruikelijke manier van zorgverstrekking aan zieken, bejaarden of personen met een beperking, gaat zorg in de grootstad veelal gepaard met andere, misschien minder evidente, vormen van zorg, zoals de opvang van mensen in precaire situaties. Migratie speelt daarin, zeker sinds het begin van de zogenaamde asielcrisis in 2015, een belangrijke rol.

Vooral in Brussel staat migratie de laatste jaren in het centrum van het maatschappelijk debat. Maar opvang beperkt zich in de grootstad niet tot (trans-)migranten; ook voor verslaafden, daklozen en andere mensen in precaire situaties moet ruimte kunnen worden voorzien om aan hun basisbehoeften, waaronder zorg, te kunnen voldoen. Hierdoor moet een stedelijk gewest als Brussel inzetten op een ruimtelijk beleid dat deze personen bijstand en opvang biedt. Hoe kunnen we met dergelijke zorg omgaan in de grootstad? En hoe kan dit zonder deze groepen te verbannen naar de verborgen plekken van de stad?

Zichtbare zorg

Mensen in precaire situaties behoren tot het maatschappelijk bestel van deze tijd en komen daarbij veelal in de stad terecht, aangetrokken door de opvanginfrastructuur die er voorhanden is: dynamische sociale organisaties en verenigingen, (transnationale) netwerken van zelfopvang, informele vormen van werkgelegenheid, sociale netwerken gebaseerd op gedeelde nationaliteit, etniciteit of religie, gespecialiseerde voedingswinkels, etc.¹. In Brussel zorgt dit voor een zeer specifieke situatie, die grondig verschilt van de Vlaamse context.

Terwijl in Vlaanderen wordt ingezet op de vermaatschappelijking van de zorg, door voormalig Vlaams Bouwmeester Peter

Swinnen geadopteerd in het pilootproject 'Onzichtbare Zorg', kan men zich afvragen of dit model wel toepasbaar is voor een grootstad als Brussel. Het doel van deze vermaatschappelijking van de zorg is dat mensen in eerste instantie zoveel mogelijk terecht kunnen bij hun familie, vrienden, burens of vrijwilligers. Maar voor de meeste mensen in precaire situaties in Brussel ontbreekt nu net dat netwerk van familie, vrienden of burens.

Het Kenniscentrum Welzijn Wonen Zorg en Inclusief Brussel hebben hierover in 2018 een onderzoek² gevoerd waaruit blijkt dat veel Brusselaars slechts een heel beperkt informeel netwerk hebben, en dat zeker kwetsbare mensen daar nauwelijks een beroep op kunnen doen. Waar de informele zorg ontbreekt, wordt de formele zorg nog belangrijker. Dit onderzoek bevestigt de hypothese dat vermaatschappelijking van de zorg het draagvlak van kwetsbare mensen extra belast. Als het doel is om de zorg voor kwetsbare Brusselaars te versterken, zal de overheid daar dus in moeten investeren, al kan ze dit ook doen door middenveldorganisaties te ondersteunen die instaan voor informele vormen van zorg.

Zetten we dus niet beter in op een erkenning van de zorg voor mensen in precaire situaties als een volwaardige activiteit, die we een zichtbare plaats geven in de stad? Staat zichtbaarheid van de zorg, binnen de anonimiteit van de grootstad, uiteindelijk niet gelijk aan bereikbaarheid, nabijheid en laagdrempeligheid?

Naar analogie met de principes van het Kanaalplan, waarin het Brussels Gewest industriële activiteit in de Kanaalzone probeert te behouden en te revitaliseren, zou laagdrempelige zorg en opvang eenzelfde positie moeten krijgen binnen het beleid van

¹ Beeckmans, Luce. 2017. "Wonen in Diversiteit. Inclusieve Woonvormen Voor Nieuwkomers". Antwerpen: HEIM in samenwerking met het Vlaams Architectuurinstituut, de Singel Internationale Kunstcampus en het Team Vlaams Bouwmeester.

² Thys R., Vermeulen S. (2018) Zorgkracht in persoonlijke netwerken van Brusselaars Cahier 5, Kenniscentrum WWZ

ZORG

in de grootstad